

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію (монографію) ШОСТАК Оксани Григорівни «Художні вираження національної ідентичності в творчості сучасних північноамериканських письменників корінного походження» (Київ: Талком, 2020. – 544 с.), представлену на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук за спеціальністю 10.01.04 – література зарубіжних країн

Парадокс північноамериканської гетерогенності полягає в тому, що наявність маргіналізованих груп населення чітко окреслює специфіку суспільства, переорієнтовуючи його на особливу синкретичну парадигму. Транскультуралістські процеси синтезу та водночас фрагментизації демонструють унікальність цієї культури в цілому.

Застосовуючи стратегії постколоніального аналізу, дослідники часто вживають поняття «тубілець» - колонізований суб'єкт, що оприявнює полілогізм, закладений до мультикультурної системи. У мультикультурній країні експлікуються гострі межові ситуації, спровоковані стосунками між етносами, що формують її населення: прибульцями з інших континентів та аборигенами. На цьому рівні факт традиційної усно-писемної культурної індіанської гібридності допомагає ідентифікувати культуру аборигенну відносно білої. Ця ідея спроможна висловити культурні традиції корінних народів північноамериканського континенту чужою для них мовою - англійською (США) чи англійською і французькою (Канада) – у нових художніх формах, зокрема, великій прозі. Подібні бінарні опозиції становлять основу протистояння автохтонної і неавтохтонної культур. Водночас концепти «змішаної» культури таргетовані на транскультуралістські теорії гібридності та синкретизму. Зокрема, за Л.Маракль, образ мосту передбачає транскультурну гармонію: не захоплення однієї культури іншою, а взаємообмін між ними. Так само, як своїм «третім простором» Х.Бхабха визнає необхідність існування сфери, що не стосується «колонізатора/колонізованого», а є місцем міжкультурної комунікації.

Ідеї гібридності демонструють не лише те, що колонізація трансформувала автохтонні культури, але й те, що вони адаптували свої традиції до нових умов існування, ставши центральними для розуміння літератури корінних народів, а їхнє продовження у новому типі медійності вписується у контекст постколоніальних практик. Північноамериканська постколоніальна модель позиціонує літературу автохтонних авторів у «трансв'язках» зі своїми власними історіями і культурами, а проблеми

етносу у ній розглядається на лінгвістичному, дискурсивному, наратологічному і, перш за все, ідентичнісному рівнях.

З цієї точки зору перегляд ряду традиційних канонотворчих кодів є актуальною проєкцією дослідження художнього вираження національної ідентичності у творчості сучасних північноамериканських авторів корінного походження. Досвід рабства (США), запозичення європейських іммігрантських традицій і традицій індіанських (США і Канада) – все це у комплексі створило відомий *melting pot* (США) і «мозаїчну культуру» (Канада). Поряд із суттєвим функціонуванням парадигми гетерогенності у межах поліетнічної картини світу Північної Америки, культура та література корінних мешканців континенту вирізняється особливими, лише їй властивими атрибутами, що у сукупності структурують унікальний феномен індіанського (*Amerindian*) світобачення, заснованого на генетично успадкованій міфології з її складними міфологічними конструктами. А отже, феномен мультикультуралізму, становлячи мейнстрім сучасного північноамериканського контексту, експлікує свого роду й варіацію неоднорідності культури, пояснюючи таку ситуацію у суспільстві, за якої члени різних етнічних груп здатні набути власної ідентичності. Корінне населення обох країн, що живе на споконвічно власній території, сформувало спільноту, яка існує відповідно до загальних природніх та соціальних циклів. Адже для культури автохтонного населення Канади та США державний кордон є до певної міри «офіційною умовністю», позаяк їхня історична батьківщина – північноамериканський континент в цілому. Тут індивід позиціонує себе у ролі члена етнічної групи чи народу через відмінність від поняття «іноземець», відштовхуючись від усвідомлення свого аутсайдерства.

Всі ці складні взаємини людини з навколишнім світом відбилися у творчості сучасних північноамериканських письменників корінного походження, дослідженню якої й присвятила своє дисертаційне дослідження О.Г.Шостак. Авторка дисертації (монографії) вирішує парадигму національної ідентичності як найактуальнішу, адже вона зумовлює формування особливої ментальності корінного населення обох країн. На інтер- та транснаціональному рівнях культура Першої Нації є досить впливовою щодо культур прибульців до континенту. Тому О.Г. Шостак розглядає її як окремий суттєвий феномен сучасної гуманітаристики. У такому вирішенні студії з американістики та канадистики, за всієї концептуальної різниці у культурно-соціальному, політичному, ідеологічному розвитку цих країн, становлять знакову єдність.

Такі автори як Н.С.Момадей, Дж.Бойден, Л.Ердріч та інші Native Americans представлені у роботі в антимаргінальному ключі (багато з них сьогодні є лауреатами престижних літературних премій). Через аналіз ряду художніх текстів (а їх близько 40), О.Г.Шостак окреслює модель функціонування концепту національної ідентичності корінних народів континенту, обґрунтовує його на гносеологічному, соціокультурному, художньо-естетичному, поетологічному, лінгвістичному, історичному, антропологічному, гендерному, міфологічному рівнях.

У чотирьох розділах дисертації (монографії) О.Г.Шостак репрезентує широке художньо-історичне поле творчості письменників корінного походження, з'ясовує специфіку застосування елементів магічного реалізму (Сьюзен Пауер), особливості топосу дому (Н.С.Момадей, Л.Ердріч), досліджує процес взаємоінтеграції християнської парадигми з традиційними віруваннями корінних народів, роз'яснює бінарну опозицію «я-інший» (Т.Кінг, П.Рілей).

Літературні проєкції ідентичності, як їх представляє читачеві авторка роботи, демонструють здатність ідентичності перетворюватись на системотворчий елемент колективної пам'яті. О.Г.Шостак досліджує еволюцію формування ідентичності корінних народів, робить вдалу спробу оцінити емпіричний та теоретико-методологічний потенціал пошуку ідентичності в контексті аналізу художніх творів, а також функціонування національної ідентичності у творах на рівні знака, метафори, алегорії, символу, в чому їй допомагає застосований метод close reading.

У роботі О.Г.Шостак приваблює міждисциплінарний підхід до дослідження: літературознавство, історія, етнографія, право (хто має право називатися індіанцем, «індіанські закони», юридичні акти в США і Канаді, що стосуються становища корінних народів, угоди між урядами і Першою Нацією, відповідні статті конституцій США та Канади). Саме без цього матеріалу, представленого у першому розділі «Проблемні аспекти формування національної ідентичності корінних народів Північної Америки» - своєрідного претексту аналізу літературознавчого – неможливо скласти повну уяву про традиції, статус, менталітет представників Першої Нації. До них належать політичні аспекти ідентичності корінних народів у сучасному світі, історія політичних взаємин США та Канади з корінними народами континенту, процес становлення їхньої національної ідентичності в історичній перспективі, визначення культурної, релігійної, мовної,

просторової, гендерної ідентичності. Тобто, всього того, що віддзеркалюється у їхній літературі.

Концепт ідентичності – ключовий у дисертації (монографії) – чи не найконкретніше сформульовано у другому розділі «Специфіка критичного оприявлення національної ідентичності в літературі народів Північної Америки: витлумачення та рівні взаємодії». Розглядаючи процеси історичного становлення автохтонної літератури, авторка заглиблюється в аналіз літературної критики корінних американців, подібні чи полярні точки зору на «літературний націоналізм» цих народів, пов'язуючи свій аналіз з постмодерністськими практиками.

Від прочитання творчості поетеси Полін Джонсон (кінець ХІХ-початок ХХ ст.) та її сучасників Ч.Істмана, Г.Бонін, О.Г.Шостак веде перелік імен авторів-представників корінних народів до сучасності. У розділі окреслено основні літературні жанри, в межах яких працювали та працюють письменники: автобіографія, політичний памфлет, історичні, пригодницькі, детективно-містичні твори, що свідчить про розширення жанрового спектру автохтонної літератури від середини ХХ століття. Серед цих авторів О.Г.Шостак вирізняє імена предтеч індіанського ренесансу: Дж.Метьюза, В.МакНікл, Р.Риггс, Ф.Боас, Р.Бенедикт, В.Делорія-молодшого, Н.С.Момадея, Л.Оувенса та ін. Дослідниця відзначає, що сімдесяті роки минулого століття додали до літературного процесу імена Дж. Велча, Л.Сілко, Дж. Візенора, Л.Ердріч.

Серед визнаних літературних критиків, які заклали основи сучасної літературно критичної методології, О.Г.Шостак називає Г.Гобсона, А.Крупата, ДЖ.Брухача, С.Ортиза, Г.Сарриса, що «протистояв прибічникам так званої «гібридної теорії», яка обстоювала первинність європейського впливу на індіанську літературу» (с.202). А також акцентує питання індіанської ідентичності як першорядне у працях північноамериканських літературознавців, для яких термін «національний» означає належність до будь-якої нації (А.Крупат) або має вузьке значення, синонімічне «трайбалізму» (Кук-Лінн). Враховуючи цю дихотомію, авторка наголошує на наявності «серединного» типу аналізу літературних текстів як «наративної моделі, що зосереджена на співвідношенні між «своїм» та «іншим» (Г.Саррис, Л.Оувенс, Дж.Візенор)» (с.264). Тому й не випадково, на думку О.Г.Шостак, літературознавчий дискурс цих дослідників концентрується на таких концептах як «постколоніалізм», «постколоніальна критика», «постколоніальна теорія». А сам концепт «постколоніальної культури» не є

суцільним, а «розпадається» на декілька різних індіанських культур, що існують в межах північноамериканського літературного канону. Саме тому логічно структурований текст дисертації (монографії) О.Г.Шостак приводить читача, за її словами, до «контексту колоніальної двозначності», аналіз якого відкриває третій розділ роботи «Минуле й сучасність у прозі корінних жителів Північної Америки: пам'ять, традиція, сьогодення».

У розділі привертає увагу вдала спроба апробації авторкою нових підходів до класифікації та систематизації художнього матеріалу. З цією метою вона, зокрема, окреслює панораму жанрових різновидів літератури корінних народів, акцентує їхнє інтегрування у систему північноамериканської літератури, репрезентує вагомість текстової організації хронотопу для експлікації наративних стратегій. За всієї різноаспектності поданого матеріалу, широко представленого у синхронії та діахронії, розділ структурується довкола центральних взаємопов'язаних паттернів, оприявнених згідно ключових семантичних блоків: історія перших націй в контексті колоніальної двозначності, гностичне сприйняття всесвіту як форма антиколоніального спротиву, біблійний символізм як транскультурний код колоніалізму, посттравматичний синдром та його традиціоналістське подолання, рецепція та реінтерпретація архетипу віндіго, простір як наратив національної ідентичності, ацентризм індіанського ідеологічного простору як парадигма дому, бінарна конструкція «я-інший» як маркер національної ідентичності. Будь-який з вищезазначених концептів аргументується відповідним художнім матеріалом, що надає досить повну уяву щодо функціонування форм та моделей модифікацій аналізованого феномену. Авторка відзначає характер протистояння та взаємовідображення двох світів – автохтонного та європоцентричного в історичній перспективі сімнадцятого століття, змальоване канадським письменником Джозефом Бойденом під кутом зору сучасного його бачення представниками Першої Нації. Ця проблема, що стоїть у центрі його роману «Оренда», проаналізована у роботі у парадигмі класичного психоаналізу, адже ключову роль у розвитку фабули твору відіграє, на думку О.Г.Шостак, еволюція колективного несвідомого. Авторка роботи розглядає роман як «діалог» з усталеною традицією історичної науки, як «комунікацію між соціумом та індивідом» (с.271).

У творчості відомої американської письменниці корінного походження Леслі Мармон Силко О.Г.Шостак вирізняє гностичні роздуми про світобудову й софійну образність. Феномени та образи космогонічного світу як атрибуція індіанської культури, за Л.Силко, слугували декільком

варіантам міфу про світотворення. Зокрема, дослідниця її творчості виокремлює тезу письменниці щодо спорідненості американських індіанців зі світовими культурами. Разом з тим, О.Г.Шостак наголошує на суттєвій відмінності індіанського погляду на християнство.

Складну транскультурну модель ідентичності дослідниця вбачає у творчості Н.С. Момадея («Будинок, створений на світанку»), який вводить до своїх творів як індіанські космогонічні концепти, так і біблійну образність. О.Г.Шостак стверджує, що «історично складене іронічне ставлення до ідеології завойовників антропологізується в тексті роману, виявляючи себе в долях окремих постатей» (с.293).

Як і Н.С.Момадей, Л.Ердріч, на думку дослідниці, протиставляє католицизм та основи релігійного вчення індіанців оджибве, вбачаючи в останніх ту чистоту, якої позбавлені християнські церковні догми. Авторка дисертації (монографії) наголошує на ролі євангельських алюзій у творах Л.Ердріч, її теоретико-теологічних роздумах, а також поглядах на християнсько-католицьку та індіанську ритуальність. А отже, й на «подвійному коді» постмодернізму, де начебто взаємодіють дві, за її словами, «суперсистеми»: традиційний світ оджибве, що мають на меті його зберегти, і християнство, що прагне його зруйнувати. Саме з цієї дихотомії авторка робить логічний висновок щодо амбівалентності образів священників у Л.Ердріч, яка «вдається до постмодерного прийому десемантизації традиційного церковного канону, деконструюючи семантичну домінуючу догмату» (с.303). І, відповідно, акцентує іронічне зображення християнських символів та піддає сумніву достовірність християнських «чудес».

Однією з центральних у розділі є проблема травматичного синдрому у творах письменників корінного походження США та Канади, а також теософський космогонічний концепт Священного Кола як індіанське учення про духовну еволюцію людини. Детальний аналіз цього уявного колеса/сфери відбиває, за висновком авторки роботи, зовнішню та внутрішню сторони людського життя. Еволюція обох сторін репрезентована в аналізі роману І.Брокер «Жінка нічного польоту» та новели канадського письменника Дж.Вілера «Беззахисність».

Суттєве місце у розділі посідають фольклорні традиції корінних народів континенту, зокрема, реінкарнація архетипу віндіго, монстра, до репрезентує насильницьку смерть, яка є для індіанців найстрашнішим з усіх видів смерті. О.Г.Шостак інтерпретує функціонування цього образу на рівні палеонтологічного екскурсу (палеонтропи, неоантропи), а також

колективного підсвідомого (Н.С.Момадей «Будинок, створений на світанку», А.Силко «Альманах мертвих»).

Концепт простору як нарративу простежується авторкою у романі Д.Глансі «Відштовхуючи ведмеда. Роман про стежину сліз». А ацентризм індіанського ідеологічного простору як парадигма дому демонструється на матеріалі творів Н.С.Момадея, Л.Ердріч, ДЖ.Велча. Дослідниця прочитує ці тексти в ключі своєрідного літературного регіоналізму, усвідомленні символів індіанських реалій конкретних народів (Священне Коло, церемонії шаманів). Феномен дому тут розглядається у духовній та фізичній (образ будівлі) проєкціях.

Бінарна опозиція «Я-Інший» продемонстрована О.Г.Шостак у класифікації еволюції образу індіанця «від чужого – до свого». Пошук національної ідентичності найяскравіше окреслено саме у підрозділі, в якому, за словами авторки, «опозиція «свого» й «чужого» світопізнання формує чітку структуру, що дає змогу продемонструвати індіанську перспективу сприйняття світу героями» (с.377).

Тісно пов'язаним з парадигмою національної ідентичності корінних північноамериканських народів є й завершальний розділ роботи «(Пост)модерністські трансформації літератури корінних народів: витлумачення й рівні взаємодії», що логічно продовжує позиції попереднього наукового нарративу, де експлікуються елементи постмодерністської естетики.

Зосереджуючись на процесі вживання концепту ідентичності корінних народів в художній текст, О.Г.Шостак доводить, що знаковою для неї є модель квір-взаємин між колонізованим та колонізатором. Як приклад, дослідниця аналізує роман Джозефа Бойдена «Триденний шлях» з точки зору фройдизму та гіноцентричності національних цінностей індіанців крі. Взаємини та доля пари персонажів Ніска-Француз стали об'єктом дослідження у цьому історичному (події першої світової війни у Європі) антивоєнному романі. Аналітична психологія К.Юнга є визначальною у аналізі роману Н.С.Момадея «Древня дитина», в якому авторка дисертації (монографії) простежує процес функціонування архетипів аніми та анімуса. У цьому творі також експлікується й тема повернення до свого дому, до свого роду, зв'язок з яким, констатує авторка, покладено саме на архетип аніми. Героєві роману художнику Сету загрожує «втрата душі». Амбівалентність аніми доведена автором роману до абсолюту метафоричними засобами. Сет – вершник, що перетинає кордони часу та

реального й міфологічного світів. На жаль, у роботі не згадуються можливі альянзи на відомого героя давньоєгипетської міфології періоду Давнього царства Сета – бога-покровителя верховної влади, персонажа амбівалентного: втілення злого начала, вбивцю Осіріса, бога чужоземців, якого згодом елліни вважали сином Тартара. Проте, інтертекстуальності як стратегії руйнування імперських стереотипів у прозі письменників корінного походження, у дисертації (монографії) приділено чимало уваги. Так, через інтерпретацію ряду хрестоматійних творів героєм роману Л.Оувенса «Найгостріший зір» Лютером Колом, актуалізовано образ культури білих американців. О.Г.Шостак робить вірний висновок, що Л.Оувенс залучає інтертекстуальний аналіз, вибудовуючи свого роду «діалог» індіанського тексту з класичними творами білих авторів, руйнуючи цим ідею американської сингулярності.

Заглиблюючись у поетологічні дискурсивні деталі текстів авторів-представників корінних народів, О.Г.Шостак простежує полемічність індіанської ідентичності як проблему розщепленої тожсамості. За приклад нею обрано репрезентативний роман Сьюзан Паувер «Танцівник на траві». Твір, на думку дослідниці, є викликом традиційному західному уявленню про реальність. А отже, полеміка американських критиків довкола концепту магічного реалізму у романі С.Паувер, яку простежує О.Г.Шостак, та його співвідношення з літературою авторів корінного походження в цілому, не є випадковою. Письменниця, на думку дослідниці, наголошує на «звичайності незвичайного», а «структуротворчим у романі є зв'язок між часом і простором, що безпосередньо змушує читача звернутись до категорії пам'яті», що «надає сенсу сьогоденню й пояснює структуру всесвіту з погляду народу дакота» (с.424). Дослідниця звертає особливу увагу на міфопоетичність індіанського тексту як один з основних художніх засобів літератури корінних народів Америки.

Розмаїтий художній матеріал розділу містить і проблему кічу як репрезентацію антиколоніального та, за словами авторки роботи, «вторинного колоніального» дискурсів. Останній, власне, наближається за змістом до «постколоніального». Кіч в дисертації (монографії) визначається як форма пародіювання мейнстримної культури і є «дієвим інструментом проголошення національної ідентичності сучасних індіанців» (с.433). Традиції кічу, на думку О.Г.Шостак, вкорінені у індіанському фольклорі, в центрі якого розташовано образ трикстера або «священного клоуна» - хейоки. А сакральне/профанне в усних народних переказах чітко не розмежовується. Постмодерністську іронічну трикстеріаду як шлях до вияву

національної ідентичності авторка роботи вбачає у романі Джералда Візенора «Духи», в якому іронічний кіч суголосний духу національної індіанської культури. Іронічне потрактування історичних подій через символи сучасної культури, зауважує О.Г.Шостак, є засобом пастишу, що властиво творам Шермана Алексі («Найкрутіший у світі індіанець»). А також відзначає, що головним завданням цього письменника є заперечення історико-культурних стереотипів.

Обраний ракурс аналізу вимагав від авторки роботи різнобічної оцінки прози письменників корінного походження, з якою вона, в цілому, успішно впоралась. Зокрема, її підхід до дослідження художніх творів має дидактичне значення. Особливо, коли йдеться про аналіз художніх засобів, якими послуговувались письменники, формулюючи ідеї національної ідентичності. В ході аналізу цього процесу О.Г.Шостак знаходить у відомих і досліджуваних творах нові виміри і значення, символіку і реальні, історично обгрунтовані, проєкції концепту літературної пам'яті.

Лейтмотивом дисертаційного дослідження проходить тема трансформації, сплаву сучасного й минулого світів у просторі та часі, що свідчить про появу і функціонування певного «водорозділу» між двома цивілізаціями на північноамериканському континенті – автохтонної та білої. Враховуючи проведений літературознавчий аналіз, авторка має підставу для формулювання трьох домінантних критеріїв ідентичності корінних народів: «корінна ідентичність як колективне або особисте почуття; як доктрина, ідеологія або світогляд, систематизоване уявлення про світ у межах певного набору культурних і релігійних понять; як політичний рух, політична програма, в основі яких лежить ідеологія, доктрина або світогляд» (с.467).

Оскільки відгук опонента передбачає насамперед зазначення місць у тексті, на які слід звернути увагу, дозволю собі ряд критичних зауважень, що вказують на недоліки в роботі, які ускладнюють розуміння ряду тез дисертантки.

У першій половині дев'ятнадцятого століття індіанці у США вважали Канаду “an open heaven”. Багато хто з них переселився до Канади (оттава, чіппева). Та при президенті Ендрю Джонсоні договір між двома країнами був компромісним: певної автономії було надано тим, хто жив на територіях між Арканзасом (США) та канадськими ріками. Отже, втікачі потрапили у Канаді під новий диктат. На всі ці територіальні, політичні суперечності детально вказав американський дослідник Френсіс Пол Пруча (F.P.Prucha) у монографії під красномовною назвою «Американські індіанські договори.

Історія політичної аномалії» («American Indian Treaties. The History of a Political Anomaly», 1994). Справа не стільки в тому, щоб цитувати чи ні саме це видання, але наявність подібного ситуаційного ракурсу не завадила б у роботі.

Картину умов існування на континенті корінних народів суттєво доповнив би матеріал про їх особливе становище у Квебеку. Воно було і є до сьогодні важливим для глибшого розуміння парадигми ідентичності індіанців. 2016 року Канада приєдналася до «Декларації корінних народів». Не слід забувати, що і автохтони, і франкомовні канадці поділяють багато в чому спільну долю аутсайдерів в оточенні англомовної більшості. Ось чому романи Жака Пулена, Жака Годбу, Габрель Руа (всі перекладено англійською мовою, в Г.Руа – й українською) експлікують більшу симпатію з боку білих франкоканадців до представників корінних народів. Аналіз роману Дж.Бойдена «Триденний шлях» (де фігурує начебто узагальнений образ Француза) не передає сповна картину цих амбівалентних стосунків, в яких яскраво оприявнюється парадокс квір-ідентичності. Крім обраного ракурсу аналізу твору з точки зору фрейдизму та гіноцентричності національних цінностей індіанців крі (Ніска-Француз), його слід було б розглянути у ширшому художньому діапазоні. Врахувати його багатоплановість, поліжанровість (історичний, антивоєнний, альтернативно історичний). З аналізу у роботі випав важливий його складник – саме канадський. Адже на відміну від США, Канада має власний варіант мультикультуралізму. Враховуючи непросту історію країни, слід зважати на специфічний тип стосунків між індіанцями та франкоканадцями, індіанцями/франкоканадцями та англоканадцями (у романі – це образи офіцерів). Звідси й особливості канадської ідентичності, оприявленої у дружбі/антагонізмі Ксав'є та Ілайджі. У роботі бракує аналізу роману Дж.Бойдена «Крізь чорні смереки», в якому стосунки між amerinds та білими набирають особливо гострого драматизму, висловленого поліфонією голосів персонажів, зміщенням часопросторової парадигми, своєрідною сигніфікацією образу Іншого.

Якщо у США існує відомий акцент на (історичному) протистоянні білі-афроамериканці, то у англомовній Канаді – на протистоянні білі-представники Першої Нації. Зміст і завдання роботи вимагають чіткішого окреслення специфіки цього «поділу», на якому ґрунтується сприйняття й характер персонажів.

Посилаючись на думку М.Тейлор та А.Крупата, О.Г.Шостак визначає наявність історично альтернативних елементів у романі Діани Глансі

«Відштовхуючи ведмеда. Роман про стежину сліз». Читачеві потрібно було б пояснити, у чому саме виявляється історична альтернативність у творі? І чи не відіграє в цілому цей жанр значної ролі в літературі корінних народів? Крім того, він дотичний до концепту літературної пам'яті.

Уточнюючи феномен «індіанського ренесансу», варто було б уточнити, як він узгоджується з «резерваційним реалізмом» чи «декоративною незалежністю» (с.206), або справедливим твердженням, що «колоніальна й постколоніальна ідеологія не дає змоги культурам, які завойовані, розвиватися» (с.361)? Адже динаміка цих концептів у житті корінних народів досить неоднозначна.

Детальний аналіз ідентичності у роботі, поряд з соціокультурною, індивідуальною, колективною, просторовою, корінною, релігійною, політичною, вимагає згадки й про ідентичність психологічну.

Суперечність вчувається у твердженні: дві релігійні парадигми (католицизм та індіанські вірування) формують культурну й релігійну ідентичність корінних жителів. Як воно корелюється з думкою про те, що саме християнство знищувало ідентичність корінних народів (с.138-9)?

На с. 165 стверджується, що характерною рисою літератури корінних народів є абсолютна відсутність романтичного дискурсу. Крім справді чужої чи мало розвиненої для них традиції гомансе, а тим більше західноєвропейської класичної традиції поклоніння прекрасній дамі, романтичний дискурс має ширше значення, про що й свідчать твори американських та канадських авторів корінного походження (Дж.Бойден, Л.Ердріч).

У тексті дисертації (монографії) зустрічаються стилістично невдалі формулювання. Зокрема, у який спосіб теза «етнічна ідентичність... зумовлює соціально значуще розмаїття членів групи» (с.130) корелює з концептом колективної ідентичності? Характеризуючи уявлення індіанців про світобудову (с.143), вжито визначення «індіанські чаклії» - «характерники», що володіли таємними знаннями. Характерники – це суто український феномен. На с. 148 йдеться про те, що «культурну ідентичність корінних народів варто трактувати як різновид духовної експансії», що, з вищезазначеного у роботі, суперечить самому концепту їхньої ідентичності.

Більшість цих зауважень мають характер побажання авторці дисертації (монографії) для подальшої її роботи. В цілому, виконаний О.Г.Шостак

ракурс аналізу та обсяг досліджуваного матеріалу є підставою для схвального сприймання тексту дисертації (монографії). Це стосується як формулювання теми, так і визначення проблем та шляхів їхнього вирішення.

У самостійному актуальному дослідженні чітко вирізняються його об'єкт, предмет і мета, окреслено коло завдань, аргументується методологія, виокремлюються риси новизни та підтверджується його практичне значення.

Безумовно, перед нами глибоке наукове дослідження, засноване на теоретично обгрунтованому матеріалі. Висновки дисертації (монографії) достатньо аргументовані й впливають із загального змісту роботи. Її результати видруковані в численних публікаціях, які відповідають проблематиці даного дослідження. Автореферат чітко передає зміст роботи.

Отже, дисертація (монографія) О.Г.Шостак «Художні вираження національної ідентичності в творчості сучасних північноамериканських письменників корінного походження» повністю відповідає вимогам «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567 (зі змінами, внесеними згідно з постановами КМ України № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 567 від 27.07. 2016 р.).

Вважаємо, що авторка дисертації (монографії) заслуговує на присудження їй наукового ступеня доктора філологічних наук за спеціальністю 10.01.04 – література зарубіжних країн.

**Д.ф.н., завідувачка відділу зарубіжних
та слов'янських літератур Інституту літератури
ім. Т.Г.Шевченка НАН України**

Н.Ф.ОВЧАРЕНКО

